

УДК 351:342.9:330.131

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.1.52>**Ю. О. Чорний**аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0009-0007-0839-4672

МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У статті проаналізовано проблем правового регулювання у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки та надано пропозиції до адміністративного законодавства щодо удосконалення правового регулювання сфери медичного забезпечення транспортної безпеки. Встановлено, що адміністративне законодавство у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки залишається однією з найменш упорядкованих галузей адміністративного права. Визначено проблеми правового регулювання у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки, до числа яких віднесено: відсутність комплексного підходу до вироблення правових основ медичного забезпечення транспортної безпеки; міжгалузевий характер правового регулювання медичного забезпечення транспортної безпеки нормами різних галузей права (адміністративного, медичного, поліцейського, кримінального тощо), створює передумови для колізійності правового регулювання зазначеної галузі транспортної безпеки; велика кількість суб'єктів відомчої нормотворчості не сприяє виробленню одноманітного підходу до вирішення актуальних проблем правового забезпечення транспортної безпеки. Розкрито центральне завдання науки адміністративного права, яке полягає у вирішенні питання комплексного підходу до формування системи законодавства у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки, вирішення якого вбачається автором у необхідності розроблення нормативних документів комплексного характеру, а саме: Законів України «Про транспортну безпеку», «Про медичне забезпечення транспортної безпеки» Стратегії медичного забезпечення транспортної безпеки та Плану дій щодо її реалізації.

Ключові слова: транспортна безпека, охорона здоров'я, медичне забезпечення, адміністративне законодавство, правове регулювання.

Постановка проблеми. Відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 [1], головною ціллю державної політики у сфері національної безпеки визнано людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку. При цьому, транспортна безпека виступає важливим вектором забезпечення національної безпеки України, актуальність якого підтверджується серйозними для національної економіки наслідками, викликаними спричиненням транспортних подій.

Дослідження, проведене багатьма країнами, визначило загальне правило, згідно з яким кожна смерть однієї особи, допущена внаслідок ДТП, коштує країні близько

70 ВВП на одну особу, а кожне серйозне травмування людини, допущене внаслідок ДТП, коштує приблизно 17 ВВП на одну особу. Тож, вартісна оцінка соціально-економічних втрат України (без врахування матеріальних витрат, пов'язаних з пошкодженням майна та зниженням продуктивності праці) від цих транспортних подій та їх наслідків лише за довоєнний 2020 рік становить близько 224,647 млн доларів США (0,15 % ВВП) [2, с. 6].

З огляду на непоправні втрати, які спричиняються життю та здоров'ю пересічних громадян за наслідками транспортних пригод, сфера медичного забезпечення транспортної безпеки набуває вирішального значення для збереження генофонду української нації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З огляду на міжгалузевий

характер суспільних відносин у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки, окремі питання зазначеного напрямку наукового пошуку розкриті в дослідженнях фахівців у галузі правових та медичних наук, зокрема, такі як: А.М. Анохін, М. В. Калимбет, В.В. Кравчук, Л.Р. Криничко, Я. Лакійчук. У той же час, у науці адміністративного права численні питання медичного забезпечення транспортної безпеки не знайшли належного вирішення, чим і обумовлено актуальність цього дослідження.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета цього дослідження полягає у визначенні: а) проблем правового регулювання у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки; б) надання пропозицій до адміністративного законодавства щодо удосконалення правового регулювання сфери медичного забезпечення транспортної безпеки.

Виклад основного матеріалу. За інформацією ДП «Український науково-дослідний інститут медицини транспорту МОЗ України», тільки у сфері безпеки дорожнього руху Україна посідає одне з перших місць на теренах Європейського Союзу за показником травматизму на дорогах. Щороку ми втрачаємо в дорожньо-транспортних пригодах понад 3,5 тис людей, а травмуються – в 10 разів більше. Така ситуація, щодо аварійності за участю транспортних засобів та відповідні положення Директив Європейського Парламенту і Європейської Ради вказують на необхідність удосконалення вимог до стану здоров'я водіїв, їх психофізіологічного стану, що потребує контролю з боку медичних працівників. Водій повинен мати необхідні фізичні та психічні якості і його фізичний та розумовий стан повинні дозволяти йому керувати транспортним засобом, а належна організація проведення попередніх, періодичних, позачергових, передрейсових та післярейсових медичних оглядів водіїв транспортних засобів є невід'ємною складовою попередження ДТП [3].

Таким чином, актуальність медичного забезпечення транспортної безпеки є важливим завданням державної безпекової політики України та пріоритетним

напрямом наукового пошуку в роботах численних фахівців у галузі права.

Але в той же час, спираючись на обраний напрямок наукового пошуку, розпочати зазначене дослідження вважаємо за доцільне з аналізу наукових джерел, які в той чи іншій мірі присвячені розкриттю проблем адміністративно-правового регулювання у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки.

Нами вже зазначалося раніше, що сфера медичного забезпечення транспортної безпеки має міждисциплінарний характер, що обумовлено складним об'єктом правового регулювання нормами різних галузей права. Зазначений факт обумовлює іншу специфіку обраного нами об'єкту наукового пошуку, яка полягає у аналізі суспільних відносин у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки фахівцями різних галузевих наук, зокрема, правових, економічних, технічних, медичних наук, державного управління тощо.

В рамках державного управління заслуговує на увагу автора монографічне дослідження Л.Р. Криничко «Державне управління системою охорони здоров'я в умовах реформування», в якому авторка зосередила увагу на теоретико-методологічних та організаційних аспектах державного управління сферою охорони здоров'я.

Серед іншого, Л.Р. Криничко зосередила увагу на низці проблем медичного забезпечення транспортної безпеки в Україні, зокрема, вчена правильно зазначає, що намагання суб'єктів публічного адміністрування охороною здоров'я оптимізувати мережу медичних закладів здійснюється, як правило, без урахування потреб мешканців конкретних територій, специфіки розвитку транспортної інфраструктури, що є неприпустимим явищем, зважаючи на рівень надання медичних послуг, технічне оснащення установ, стан доріг, відстань між населеними пунктами, стан транспортного парку медичної галузі на місцях тощо [4, с. 136].

Зазначене зауваження виглядає слушним, оскільки чинне адміністративне законодавство, яке врегульовує вимоги до місць розташування закладів охорони здоров'я, визначає вищевказані локації лише фра-

гментарно, та жодним чином не пов'язані із транспортною інфраструктурою, врахуванням правил безпеки на транспорті тощо. Наприклад, відповідно до пункту 4.11. Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць, затверджених наказом МОЗ України від 17 березня 2011 року № 145, передбачена обов'язкова організація медичних пунктів та рятувальних станцій на пляжах [5].

Разом з тим, розташування медичних пунктів, наприклад, в місцях концентрації дорожньо-транспортних пригод або ж на ділянках вулично-дорожньої мережі, де спостерігається найбільш інтенсивний рух транспортних засобів, зазначеним наказом не передбачено.

Не містяться зазначені вимоги й у Порядку виявлення аварійно-небезпечних ділянок та місць концентрації дорожньо-транспортних пригод, затверженому наказом Міністерства інфраструктури України від 12.08.2022 № 598 [6].

Разом з тим, відповідно до пункту 1 розділу 5 коментованого наказу, орган управління зобов'язаний визначити, планувати та здійснювати заходи щодо удосконалення умов та організації дорожнього руху для забезпечення його безпеки і заходи щодо ліквідації причин виникнення ДТП, що, зокрема, передбачає й визначення заходів щодо покращення медичного забезпечення дорожньої транспортної безпеки.

Таким чином, постає потреба підвищення мобільності закладів охорони здоров'я, зокрема, пунктів тимчасового базування бригад екстреної медичної допомоги, з метою убезпечення загибелі й травматизму на транспорті. Зокрема, на сьогоднішній день, нормативно врегульованим є поняття пункту тимчасового базування бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги, як місця тимчасового перебування бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги для забезпечення своєчасного надання екстреної медичної допомоги, у тому числі під час проведення масових заходів та заходів за участю осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона [7].

Виходячи з вищевказаних нормативних положень, можна зробити висновок, що

об'єктами місць дислокації пунктів тимчасового базування бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги є місця проведення масових заходів та заходів за участю осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона. Водночас, варто зауважити, що до числа таких об'єктів, на нашу думку, мають бути також включені й місця концентрації дорожньо-транспортних пригод, а також ділянки вулично-дорожньої мережі, які характеризуються підвищеною інтенсивністю руху транспортних засобів.

У цьому контексті, вважаємо за доцільне уточнити понятійний апарат, визначений Законом України «Про екстрену медичну допомогу», в частині конкретизації цілей розташування пунктів тимчасового базування бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги, до числа яких мають бути віднесені й місця концентрації дорожньо-транспортних пригод та ділянки вулично-дорожньої мережі, які характеризуються підвищеною інтенсивністю руху транспортних засобів.

На цій підставі пропонуємо викласти пункт 9 частини 1 статті 1 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» у наступній редакції: пункт тимчасового базування бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги – це місце тимчасового перебування бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги для забезпечення своєчасного надання екстреної медичної допомоги, у тому числі під час проведення масових заходів, заходів за участю осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона, а також в місцях концентрації дорожньо-транспортних пригод та на ділянках вулично-дорожньої мережі, які характеризуються підвищеною інтенсивністю руху транспортних засобів.

Варто наголосити, що для переважної більшості досліджень, проаналізованих автором, характерною рисою є підкреслення важливості та пріоритетного значення медичного забезпечення кожної галузі транспортної безпеки.

Зокрема, Я. Лакійчук, обґрунтовано підкреслює, що удосконалення медичного забезпечення в галузі безпеки дорожнього руху чинить безпосередній вплив на стан аварійності та тяжкість наслідків дорожньо-транспортних пригод [8, с. 175]. Слід

погодитися із авторкою, яка переконана у прямій залежності загальної кількості автомобільних аварій, обсягу спричинених ними матеріальних збитків, питомої ваги поранених та загиблих внаслідок дорожньо-транспортних пригод тощо, від якісної та ефективної організації медичного забезпечення дорожньої безпеки, її функціонування у точній відповідності до об'єктивних соціально-економічних умов розвитку транспортної галузі економіки.

Галузь безпеки дорожнього руху та її медичне забезпечення також виступила об'єктом наукового пошуку в дослідженні А.М. Анохіна на тему: «Національна парадигма забезпечення безпеки дорожнього руху: адміністративно-правовий аспект», в якому автор, в процесі аналізу норм Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року, виокремлює напрями її реалізації у сфері медичного забезпечення безпеки дорожнього руху, до числа яких віднесено: приведення у відповідність з європейськими стандартами нормативно-правових актів щодо проведення медичних оглядів та психофізіологічної експертизи кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів; приведення стандартів навчання навичкам надання домедичної допомоги у всіх закладах, які здійснюють підготовку кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів, у відповідність з програмами, затвердженими МОЗ; забезпечення доступності та контролю за якістю проведення профілактичних наркологічних оглядів, обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів; створення єдиного інформаційного простору за напрямом медичного забезпечення у сфері безпеки дорожнього руху шляхом функціонування загальнодержавної бази даних закладів охорони здоров'я, і т.д [9, с. 291].

Разом з тим, безпека дорожнього руху – лише одна з галузей транспортної безпеки, яка виступає важливим, але не єдиним, об'єктом адміністративних правовідносин у сфері медичного забезпечення. Зокрема, М.В. Калимбет, під час характеристики заходів оперативного реагування на надзвичайні події, які виникають під

час аварій на залізничному транспорті, підкреслює роль медичних установ, які, поряд із підрозділами Державної служби з надзвичайних ситуацій, Національної поліції, Держпродспоживслужби та їх лабораторій, обладнання й засобів спеціалізованих підприємств тощо, залучаються до організації аварійно-відновлювальних робіт на ділянках залізниці, де сталася транспортна пригода [10, с. 121].

Кравчук В.В. у науковій публікації на тему: «Основні принципи розроблення системи заходів психофізіологічного супроводу професійної діяльності військових льотчиків», звернув увагу на важливість вирішення наукової проблеми, пов'язаної з покращенням системи медичного забезпечення польотів державної авіації України, шляхом запровадження психофізіологічних технологій для покращення професійного здоров'я військових льотчиків, підвищення тривалості їх професійного довілліття та в цілому життя, забезпечення безпеки польотів тощо [11, с. 90].

Здійснюючи аналіз правового регулювання у сфері транспортної безпеки на авіаційному транспорті, вчений доходить висновку про необхідність вироблення напрямів удосконалення системи медичного забезпечення польотів. При цьому, варто погодитися із В.В. Кравчуком щодо необхідності вирішення надскладного завдання щодо вироблення єдиних універсальних підходів до формування механізму правового регулювання сфери медичного забезпечення усіх галузей транспорту, зокрема, наземного, водного та авіаційного.

Складність окресленого завдання очевидна. Важко об'єднати норми, за допомогою яких здійснюється правове регулювання медичного забезпечення різноманітними за характером та об'єктом правового регулювання, галузями транспорту. Цілком очевидно, що повітряний транспорт сильно відрізняється від морського транспорту або від сфери дорожньої безпеки, а тим більше від залізничного транспорту. Дуже складно в одному або кількох неспеціалізованих (за видом транспорту) нормативних правових актах врахувати особливості кожного виду транспорту та передбачити, як заплано-

вані заходи позначаються на його функціонуванні.

Висновки. Адміністративне законодавство у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки залишається одним із найменш упорядкованих галузей адміністративного права, що викликано низкою проблем, до числа яких віднесено:

– відсутність комплексного підходу до вироблення правових основ медичного забезпечення транспортної безпеки;

– міжгалузевий характер правового регулювання медичного забезпечення транспортної безпеки нормами різних галузей права (адміністративного, медичного, поліцейського, кримінального тощо), створює передумови для колізійності правового регулювання зазначеної галузі транспортної безпеки;

– велика кількість суб'єктів відомчої нормотворчості не сприяє виробленню одноманітного підходу до вирішення актуальних проблем правового забезпечення транспортної безпеки.

Цілком очевидно, що вирішення проблеми комплексного підходу до формування системи законодавства у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки є центральним завданням науки адміністративного права, вирішення якого нами вбачається у необхідності розроблення нормативних документів комплексного характеру. Наприклад, і дотепер у законодавчому полі України відсутній Закон України «Про транспортну безпеку», «Про медичне забезпечення транспортної безпеки» тощо, що протирічить пункту 17 частини 1 статті 92 Конституції України, відповідно до якої визначення основ національної безпеки має здійснюватися виключно законами.

Крім цього, варто звернути увагу й на відсутність у національному безпековому законодавстві документів стратегічного характеру у сфері медичного забезпечення транспортної безпеки, передусім, Стратегії медичного забезпечення транспортної безпеки та Плану дій щодо її реалізації, що позбавляє органи державної виконавчої влади можливості визначити та ефективно реалізовувати напрями державної політики у вказаній сфері суспільних відносин. Представляється, що прі-

оритетним завданням вказаної Стратегії має слугувати повноцінна інтеграція нашої країни у світову транспортну систему, в частині розширення участі України в системі міжнародних угод та конвенцій у галузі медичного забезпечення транспортної безпеки, та приведення національного законодавства у вказаній сфері суспільних відносин у відповідність до норм міжнародного права.

Список використаної літератури:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. Офіційний вісник України. 2020. № 75. Ст. 2377.
2. Аналіз аварійності на транспорті України за 2020 рік / Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/files/bezpeka/>.
3. Щодо питання медичного забезпечення у сфері безпеки дорожнього руху / Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://medtransvr.com.ua/shchodo-pytannia-medychnoho-zabezpechennia-u-sferi-bezpeky-dorozhnoho-rukhu/>.
4. Криничко Л.Р. Державне управління системою охорони здоров'я в умовах реформування : дис. ... доктора наук з державного управління: 25.00.02. Житомир, 2021. 437 с.
5. Про затвердження Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць : наказ МОЗ України від 17.03.2011 № 145. Офіційний вісник України. 2011. № 27. Ст. 1140.
6. Про затвердження Порядку виявлення аварійно-небезпечних ділянок та місць концентрації дорожньо-транспортних пригод : Наказ Мінінфраструктури від 12.08.2022 № 598. Офіційний вісник України. 2022. № 86. Ст. 5350.
7. Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05.07.2012 № 5081-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 30. Ст. 340.
8. Лакійчук Я. Адміністративно-правові гарантії реалізації прав учасників дорожнього руху. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 4. С. 171-177.
9. Анохін А.М. Національна парадигма забезпечення безпеки дорожнього руху: адміністративно-правовий аспект. Правова позиція. 2022. № 4 (37). С. 288-293.

10.Калимбет М. В. Розробка нових ресурсозберігаючих та екологічно чистих технологій експлуатації залізничного транспорту : дис. ... доктора філософії за спеціальністю 275 – транспортні технології. Дніпро, 2023. 175 с.

11.Кравчук В.В. Основні принципи розроблення системи заходів психофізіологічного супроводу професійної діяльності військових льотчиків. Військова медицина України. 2019. Том 19. С. 90-94.

Chorny Yu. O. Medical support of transport security as an object of administrative law regulation

The article analyzes the problems of legal regulation in the field of medical transport safety and provides proposals for administrative legislation to improve the legal regulation of the field of medical transport safety. It is established that administrative legislation in the field of medical transport safety remains one of the least regulated branches of administrative law. The problems of legal regulation in the field of medical transport safety are identified, which include: the lack of a comprehensive approach to developing the legal foundations of medical transport safety; the interdisciplinary nature of legal regulation of medical transport safety by the norms of various branches of law (administrative, medical, police, criminal, etc.), creates the prerequisites for conflicting legal regulation of the specified field of transport safety; a large number of subjects of departmental rulemaking does not contribute to the development of a uniform approach to solving the current problems of legal transport safety. The central task of the science of administrative law is revealed, which consists in solving the issue of a comprehensive approach to the formation of a system of legislation in the field of medical support for transport safety, the solution of which the author sees in the need to develop regulatory documents of a comprehensive nature, namely: the Laws of Ukraine «On Transport Safety», «On Medical Support for Transport Safety», the Strategy for Medical Support for Transport Safety and the Action Plan for its Implementation.

Key words: transport safety, health care, medical support, administrative legislation, legal regulation.